

20 jaar nachtvlinderstudie in Vlaams-Brabant: terugblik & vooruitblik

Wim Veraghtert
Natuurpunt Studie

BRAKONA
jaarboek 2008

2008

- * 2008: 13.000 nachtvlienderwaarnemingen op 1 jaar tijd
- * Selectie van 16 bijzondere Vlaams-Brabantse soorten

Terugblik periode 2004-2010

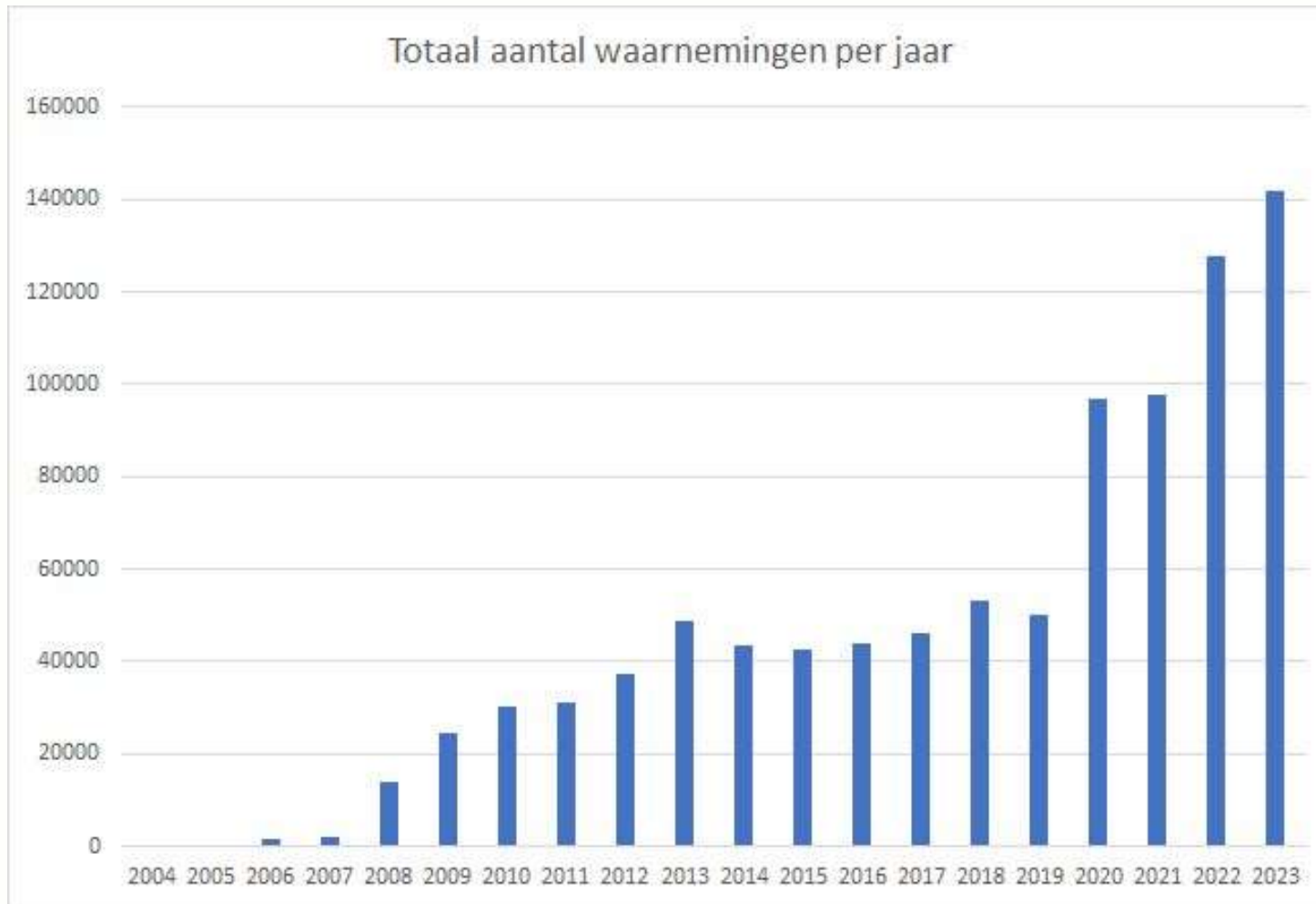
- 'Doorstart' van de nachtvlinderstudie
 - 2006: Nederlandstalige veldgids
 - 2008: opstart waarnemingen.be

Nachtvlinders worden populair 2004-2023

- Evolutie nachtvlinderwaarnemingen in Vlaams-Brabant

Van 381
waarnmgn
in 2004

naar

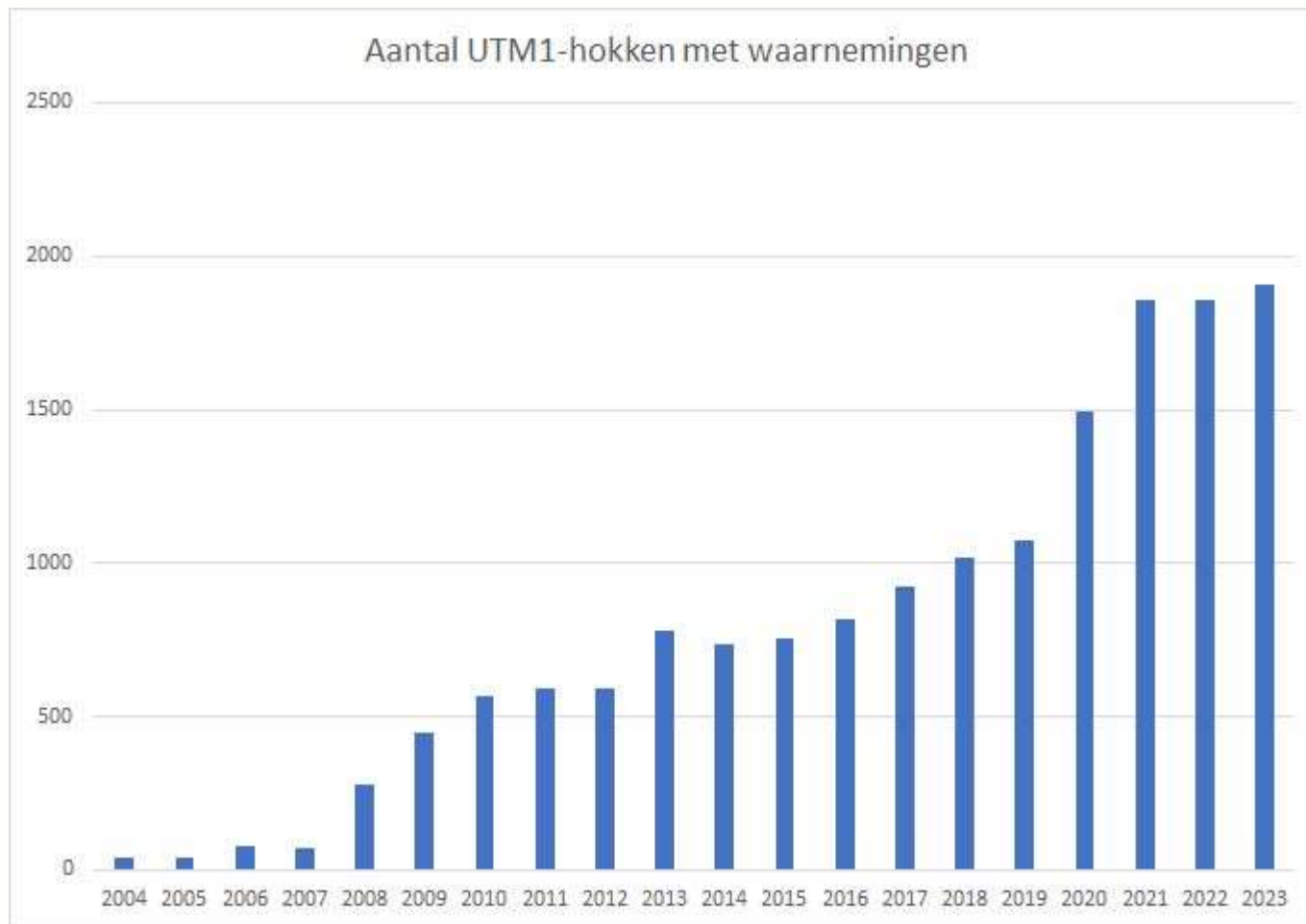
141.932
waarnmgn
in 2023

Nachtvlinders worden populair 2004-2023

natuurpunt

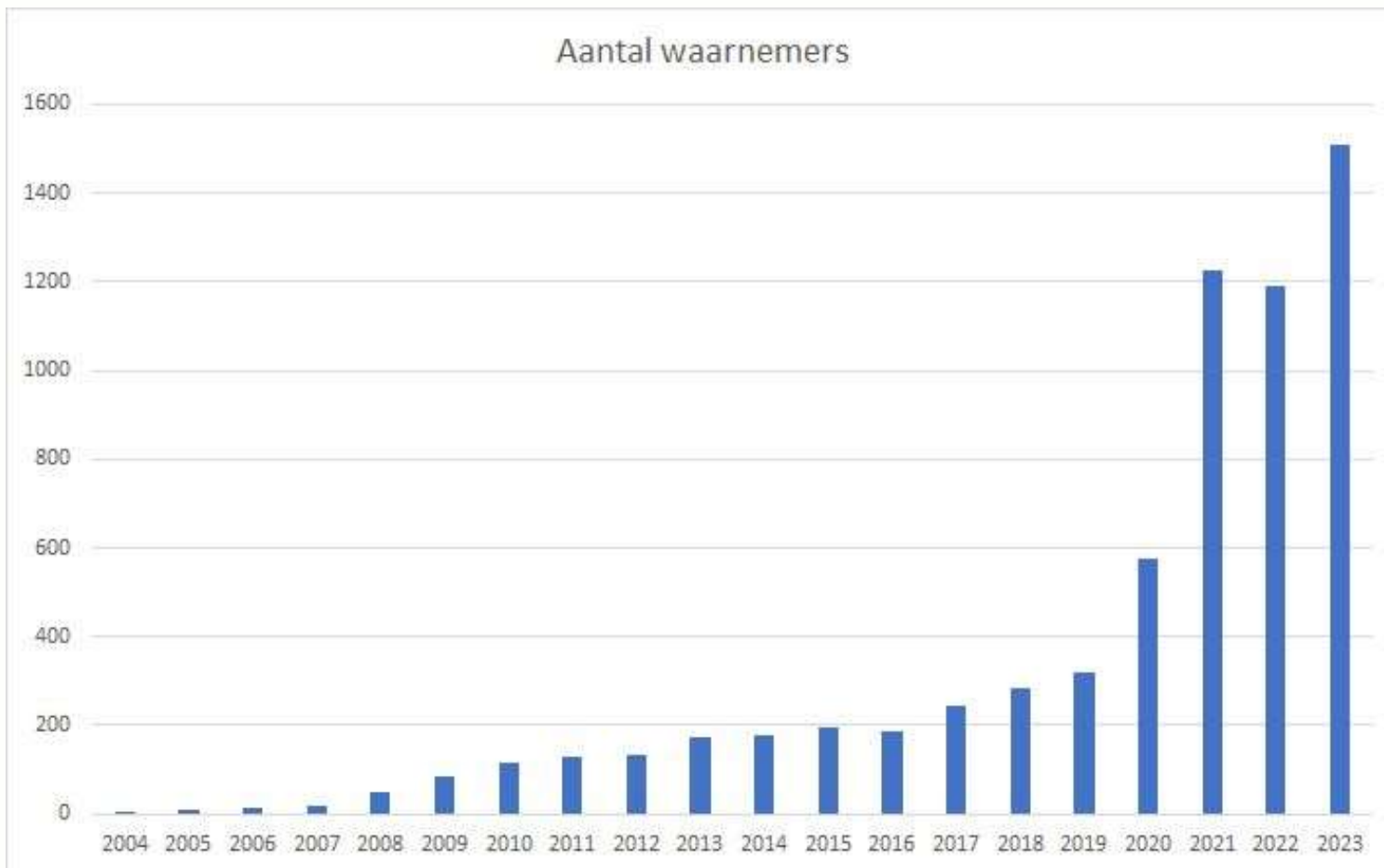
- Evolutie nachtvlinderwaarnemingen in Vlaams-Brabant: aantal 1x1 km hokken per jaar

Nachtvlinders worden populair 2004-2023

- Evolutie aantal waarnemers in Vlaams-Brabant:
Personen met minstens 5 nachtvlinderwaarnemingen/jaar

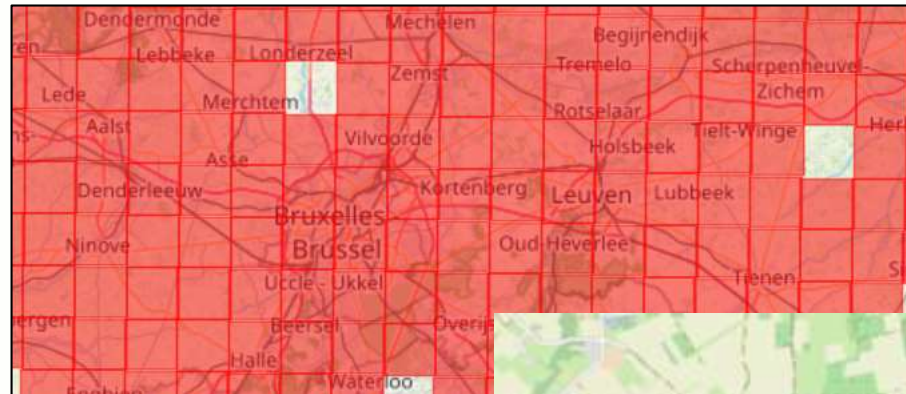
Aantal unieke
waarnemers
met
minstens 1
waarneming:
11 150

Waar zitten de gaten?

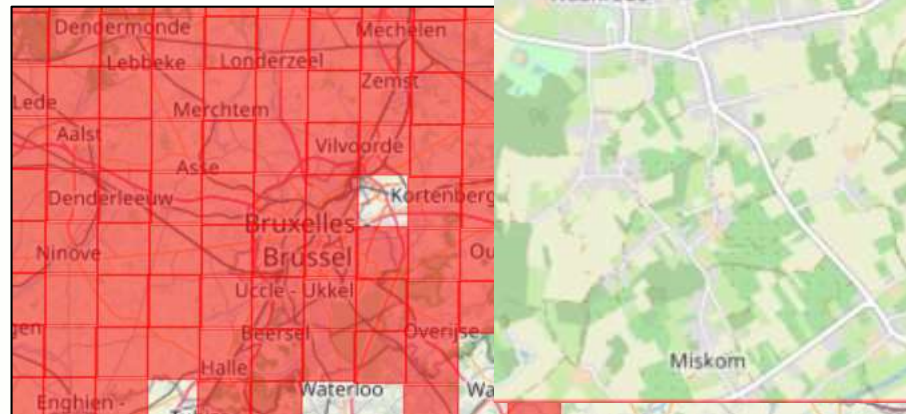
Verspreidingskaarten 2004-2023

natuurpunt

Haarbos
Ochropleura plecta

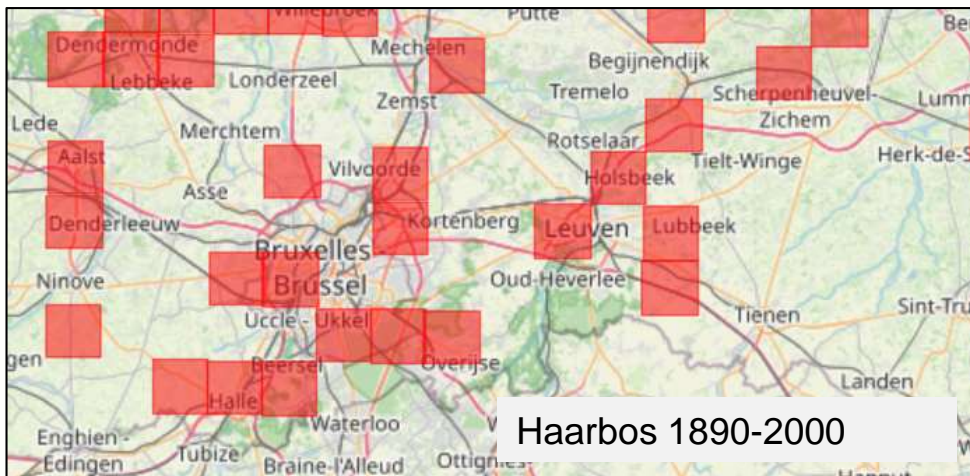
C

Waar zitten de historische gaten?

natuurpunt

Jacht op oude data....

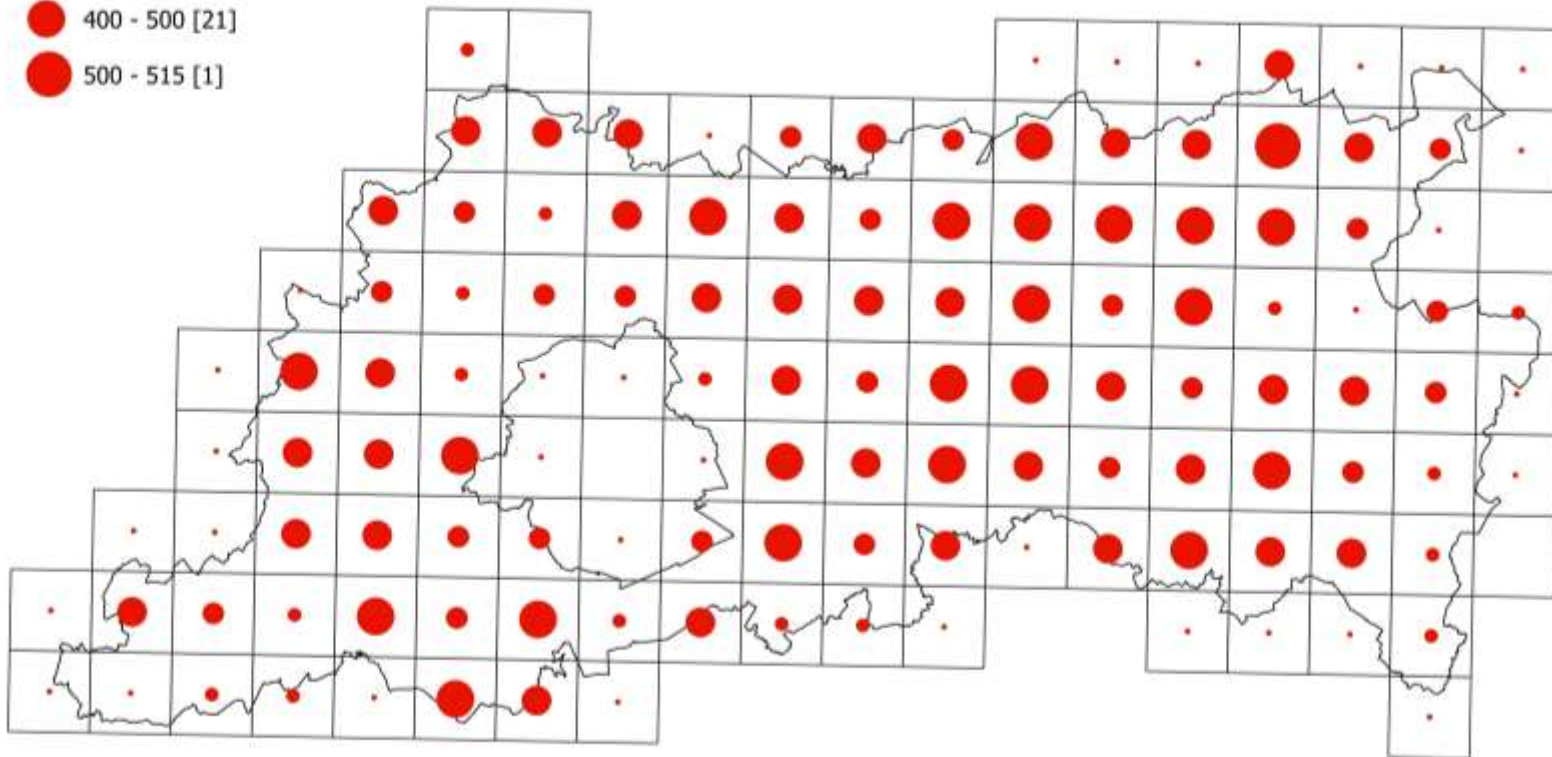
Nachtvlinderhotspots

natuurpunt

Soortenrijkdom 5kmhokken [127]

- 1 - 100 [33]
- 100 - 200 [16]
- 200 - 300 [22]
- 300 - 400 [34]
- 400 - 500 [21]
- 500 - 515 [1]

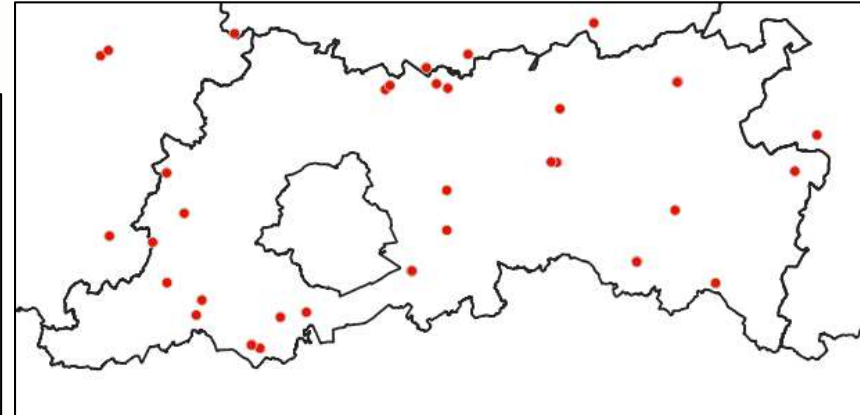
0 10 20 km

Niet alleen verspreidingskennis...

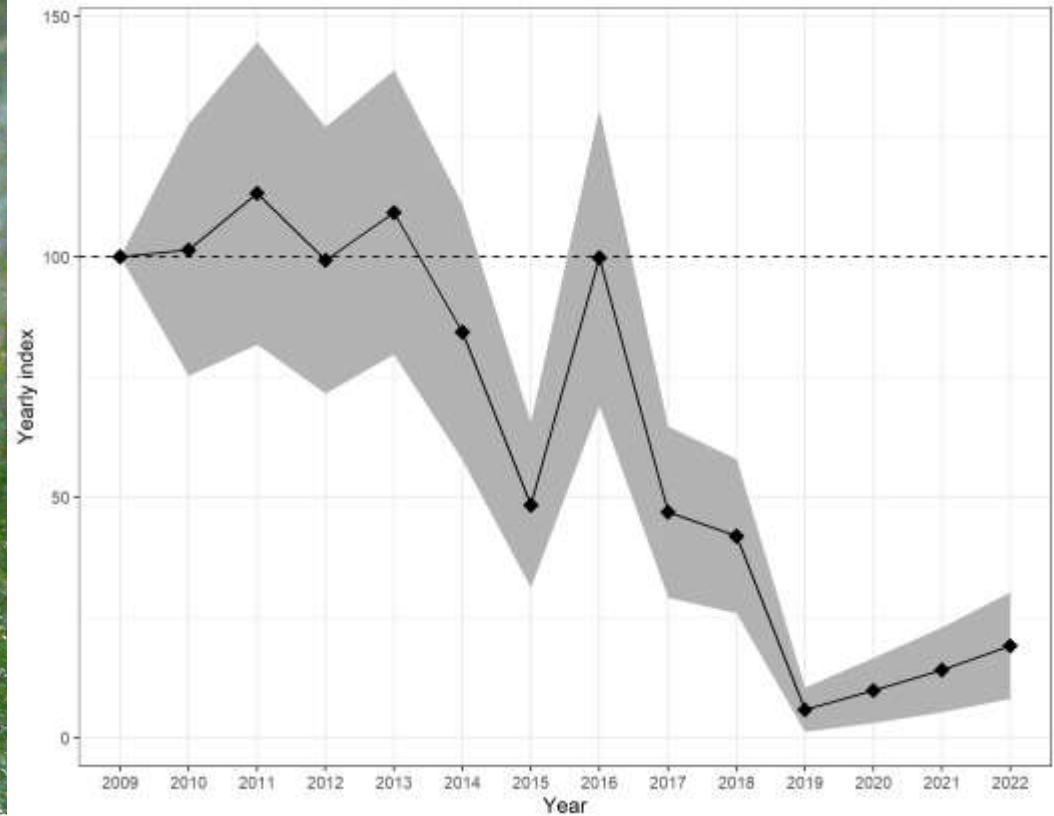
- Trends o.b.v. abundantie:
het nachtvlindermeetnet

Nachtvlindermeetnet

natuurpunt

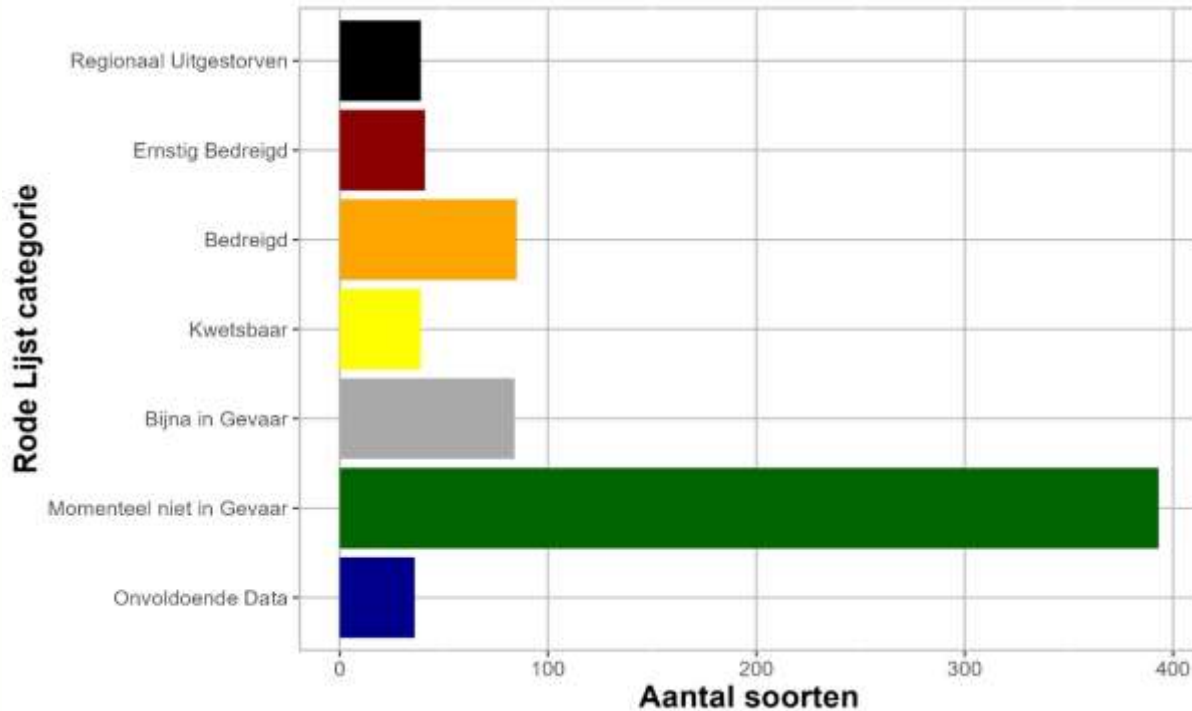

Lijnsnuituil

Herminia tarsipennalis

Nieuwe analyses

Rode Lijst voor macro-nachtvlinders in Vlaanderen

- 39** soorten Regionaal uitgestorven (RE)
- 41** soorten Ernstig bedreigd (CR)
- 85** soorten Bedreigd (EN)
- 39** soorten Kwetsbaar (VU)
- 84** soorten Bijna in Gevaar (NT)
- 393** soorten Momenteel niet in Gevaar (LC)

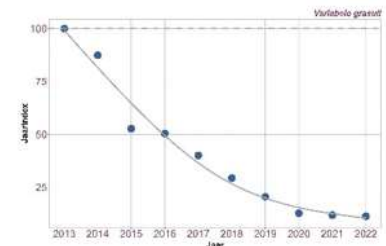
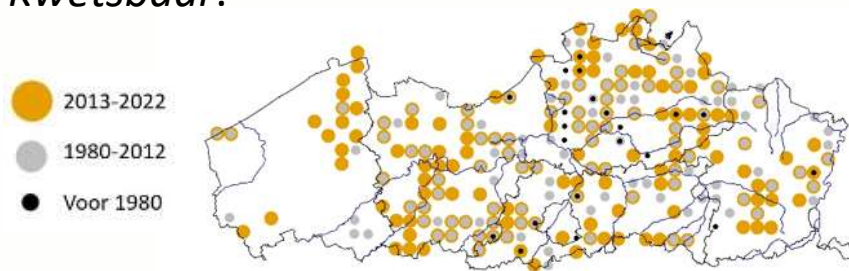
Rode Lijst

Variabele grasuil *Apamea crenata*

Kwetsbaar

De Variabele grasuil was in de twintigste eeuw een wijdverbreide soort in Vlaanderen en is dat nog steeds. De soort laat echter een historische afname in areaal met -33% zien. Ook de voorbije tien jaar bedraagt de achteruitgang in verspreiding -90%. Door die negatieve trends zou de Variabele grasuil in de categorie *Bedreigd* belanden maar omdat er sprake is van een potentieel reddingseffect vanuit Nederland wordt de Rode Lijstcategorie verlaagd naar *Kwetsbaar*.

P1	P2	P3	A2c	A2b10	A2c10	B1_EoO	B2_AoO	nLoc	Ba	Bb	D2	dg	RLC	NL	NRW	D
21	136	172	-33	*	*	12926	880	243	-	i	-	n	VU	NT	LC	LC
			VU	EN	EN	NT	NT				LC		VU	NT	LC	LC

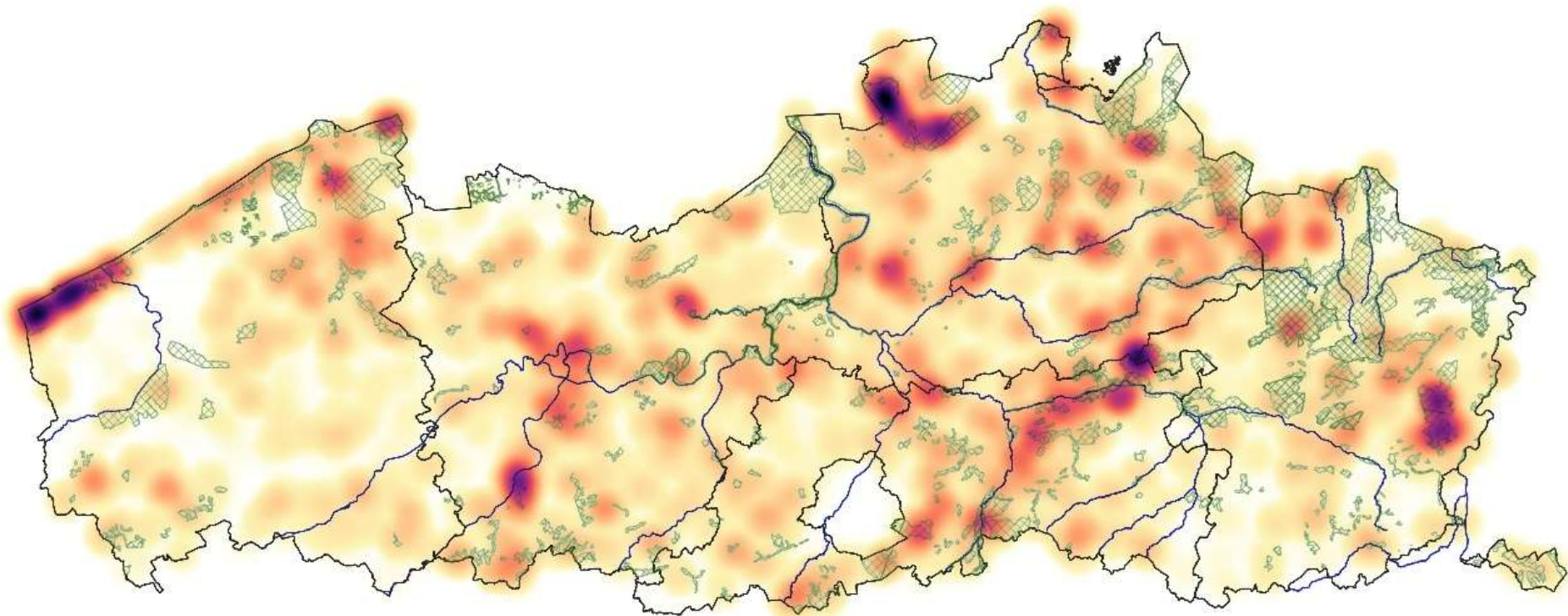

Nieuwe analyses

natuurpunt

- Hotspots voor Rode Lijstsoorten (2013-2022)

29 PPS-nachtvinders voor VI-Brabant

natuurpunt

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	VB	VL	%VB	Chi ²	RLC
Zwarte-l-vlinder	<i>Arctornis l-nigrum</i>	5	5	100	***	EN
Elzenspannertje	<i>Hydrelia sylvata</i>	2	2	100	-	CR
Kornoeljespanner	<i>Asthena anseraria</i>	1	1	100	-	CR
Beukentandvlinder	<i>Drymonia obliterata</i>	74	81	91.36	***	VU
Gehoekte schimmelspanner	<i>Dysstroma citrata</i>	3	4	75	-	EN
Prunusspanner	<i>Aleucis distinctata</i>	3	4	75	-	EN
Bochtige smele-uil	<i>Photedes minima</i>	10	17	58.82	***	EN
Drievlekdwergspanner	<i>Eupithecia trisignaria</i>	9	16	56.25	-	EN
Grote vierbandspanner	<i>Xanthorhoe quadrifasiata</i>	31	56	55.36	***	VU
Moeraszeggenboorder	<i>Sedina buettneri</i>	7	14	50	-	EN
Springzaadspanner	<i>Ecliptopera capitata</i>	2	4	50	-	EN
Donkere jota-uil	<i>Autographa pulchra</i>	32	68	47.06	***	EN
Berberispanner	<i>Pareulype berberata</i>	38	81	46.91	***	EN
Jota-uil	<i>Autographa jota</i>	15	34	44.12	***	EN
Bruine groenuil	<i>Anaplectoides prasina</i>	56	139	40.29	***	EN
Pijlkruidspanner	<i>Mesotype didymata</i>	14	35	40	-	EN
Scherphoekbandspanner	<i>Euphyia unangulata</i>	76	197	38.58	***	EN
Berken-orvlinder	<i>Tetheella fluctuosa</i>	52	139	37.41	***	VU
Eikenoogspanner	<i>Cyclophora porata</i>	7	19	36.84	-	EN
Hoornbloemdwergspanner	<i>Eupithecia pygmaeata</i>	20	56	35.71	***	EN
Bosbesdwergspanner	<i>Pasiphila debiliata</i>	12	35	34.29	-	EN
Larikspanner	<i>Macaria signaria</i>	4	12	33.33	-	EN
Gemarmerde oogspanner	<i>Cyclophora pendularia</i>	1	3	33.33	-	CR
Heremietuil	<i>Ipimorpha retusa</i>	58	188	30.85	**	VU
Spaanse vlag	<i>Euplagia quadripunctaria</i>	704	2335	30.15	***	LC
Brummelspanner	<i>Mesoleuca albicillata</i>	58	198	29.29	**	VU
Geveerde spikkelspanner	<i>Peribatodes secundaria</i>	51	191	26.7	***	VU
Zwarte-w-vlinder	<i>Macaria wauaria</i>	71	270	26.3	***	EN
Teunisbloempijlstaart	<i>Proserpinus proserpina</i>	160	686	23.32	**	LC

Elzenspannertje

Spaanse vlag

PPS-nachtvlinders voor VI-Brabant

- Soorten van vochtige bossen (Brabantse wouden)!

Donkere jota-uil
Bedreigd

Pijlkruidspanner
Bedreigd

Springzaadspanner
Bedreigd

Zwarte-w-vlinder
Kwetsbaar

PPS-nachtvlinders voor VI-Brabant

- Contrast met soorten van droge bossen (niet op Rode Lijst & dus geen PPS)!

Vooruitgang bij Lichtgrijze uil, Geelbruine houtuil, Diana-uil, Roodkopwinteruil, Eikenweeskind, Groenige orvlinder, ...

Lichtgrijze uil

Diana-uil

Roodkopwinteruil

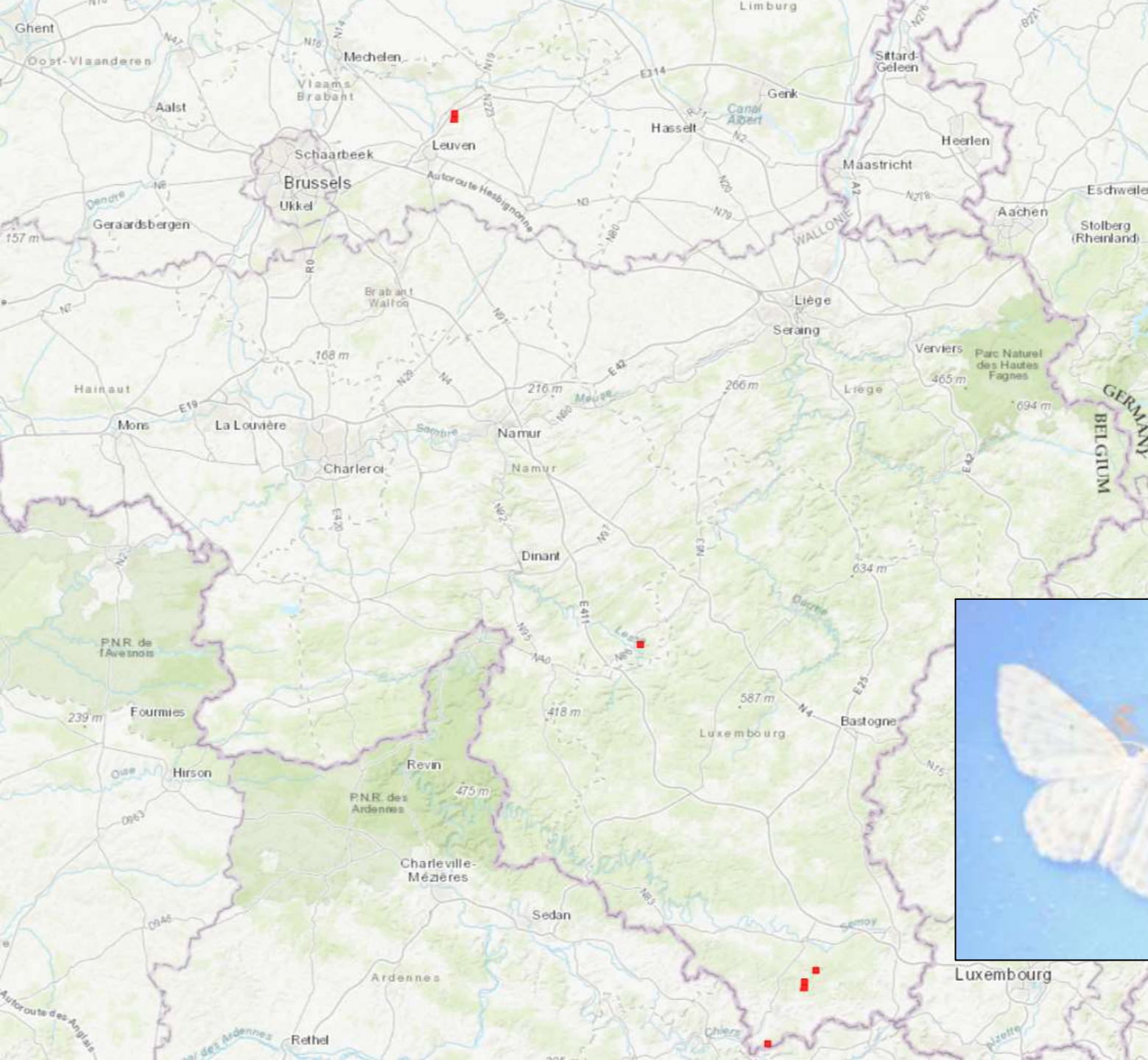

PPS-nachtvlinders voor VI-Brabant

- Recente ontdekkingen: de Kornoeljespanner in Holsbeek

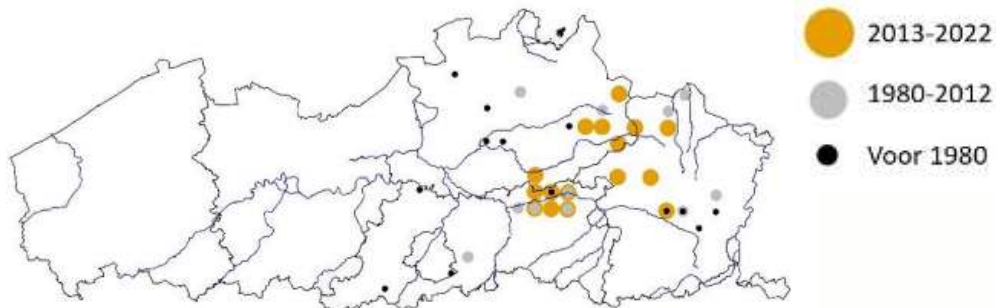

PPS-nachtvinders voor VI-Brabant

- Bijzondere habitats: jong eikenstruweel

PPS-nachtvinders voor VI-Brabant

natuurpunt

- Bijzondere habitats:
goed ontwikkelde bosbesvegetaties

Bosbessnuituil

Bosbesbruintje

Spaansgroene
zomervlinder

Bosbesdwergspanner

Rode Lijst-nachtvlinders in VI-Brabant

- Bijzondere habitats: goed ontwikkeld bremstruweel

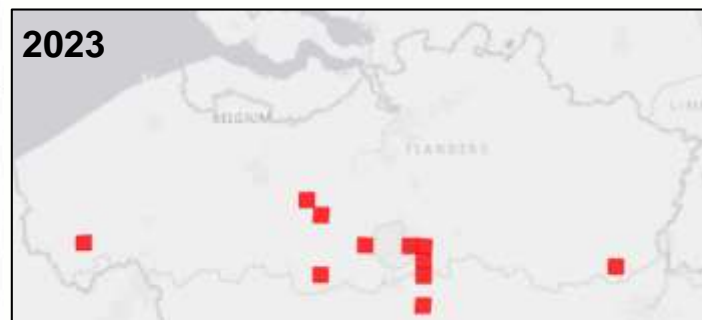
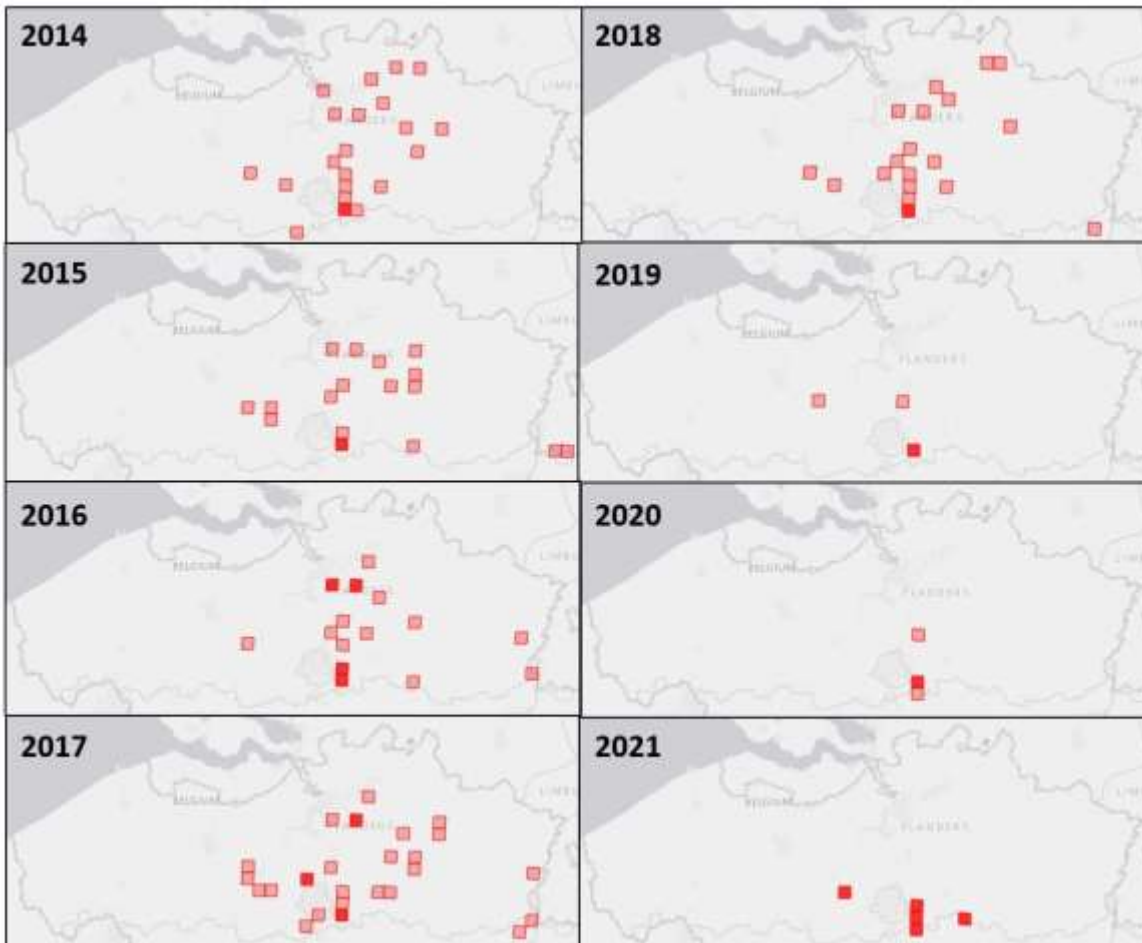

Zomerbremspanner

Vanwaar die negatieve trends?

- Kennis over verspreiding & trends versus kennis over ecologie
- Klimaatextremen als belangrijke oorzaak van negatieve trends

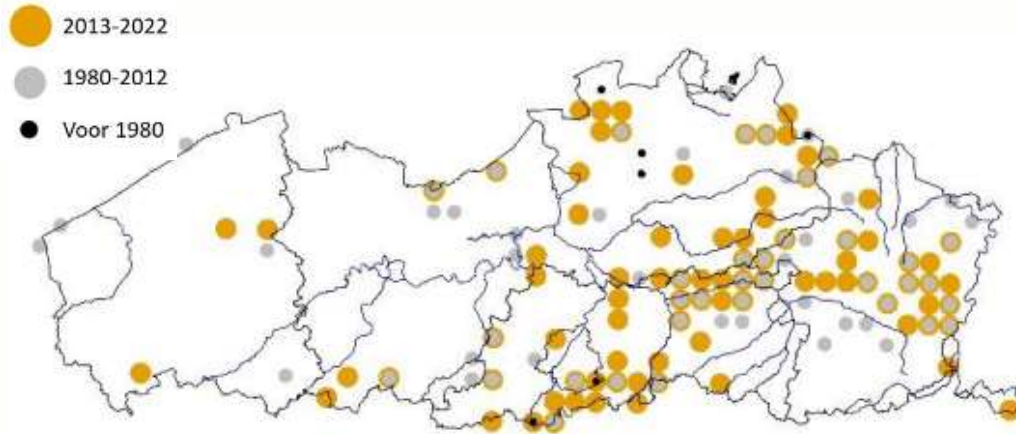

Vanwaar die negatieve trends?

natuurpunt

- Exacte mechanismen achteruitgang zijn vaak onduidelijk
Vb. Berken-orvlinder (*T. fluctuosa*)

Vanwaar die negatieve trends?

natuurpunt

- Exacte mechanismen achteruitgang zijn vaak erg complex, bijv. waardplantkwaliteit

Kweekgrasuil

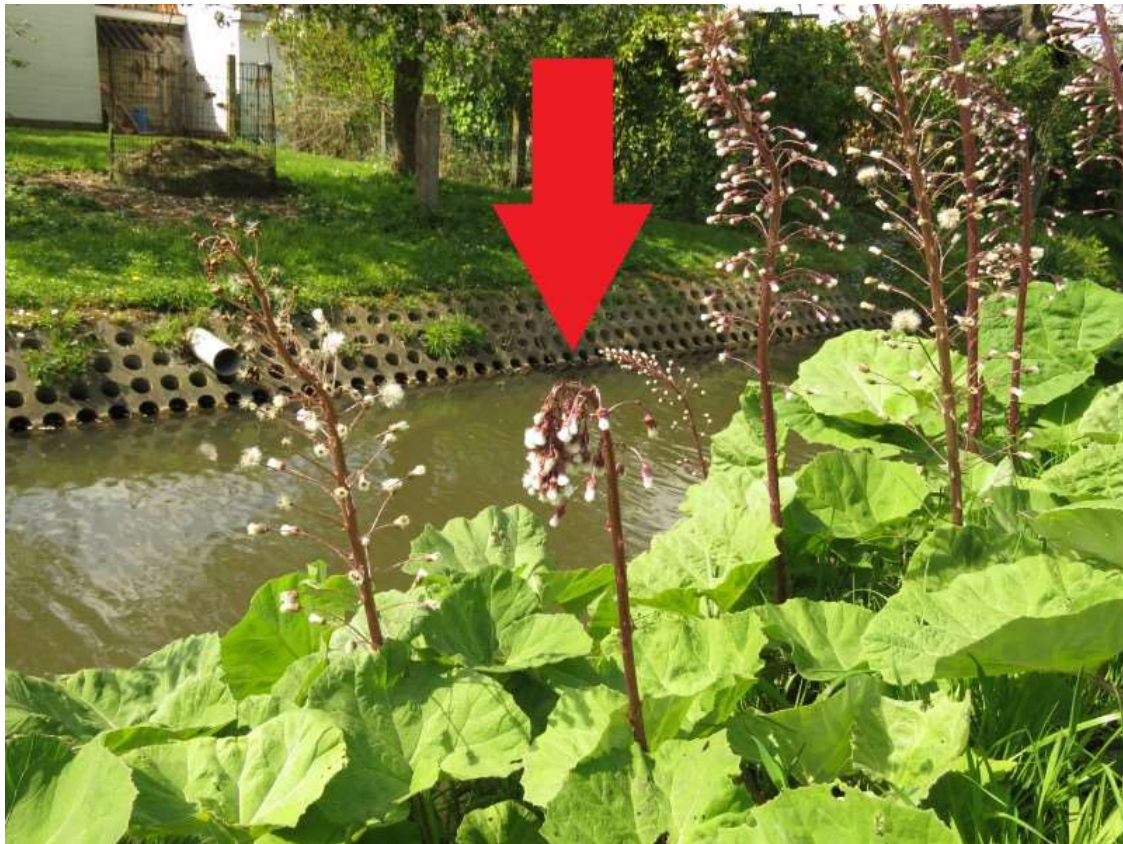

Lieveling

Het ecologische kennishiaat

- Belangrijke uitdaging: leefwijzen & biotoopvereisten beter in kaart brengen

Groot-hoefbladboorder
Hydraecia petasitis

© Ruben Meert

Ideeën & tips voor de toekomst

- Zeldzame soorten weer opsporen

Gemarmerde oogspanner
6 augustus 2013– Bierbeek

Kruiskruiddwergspanner
26 juli 2013 – Dworp - Rilroheide

Ideeën voor de toekomst

Regionale projecten

PajottenMotten brengt nachtvlinders en mensen bij elkaar

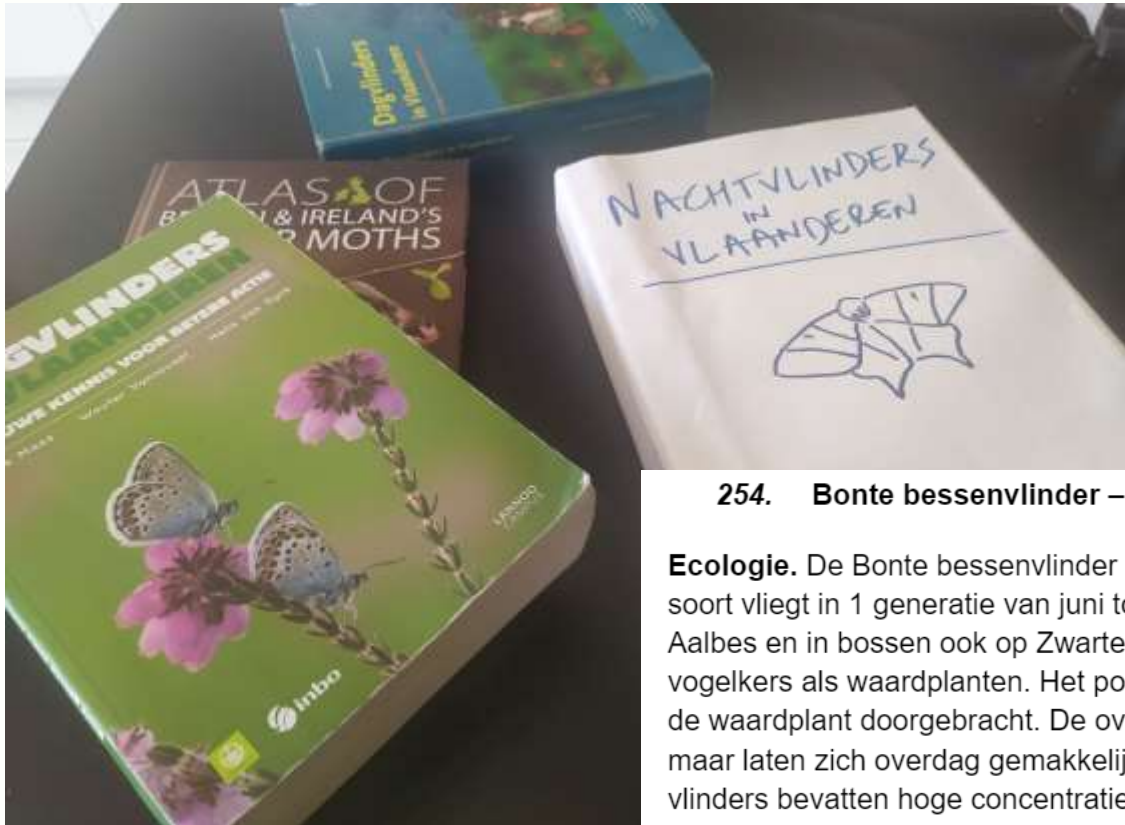
Oude data

- Collectiemateriaal digitaliseren

Ideeën voor de toekomst

Eindelijk een échte verspreidingsatlas?

254. Bonte bessenvlinder – *Abraxas grossulariata*

Ecologie. De Bonte bessenvlinder leeft in vochtige bossen, duinstruwelen en in tuinen. De soort vliegt in 1 generatie van juni tot augustus. De rupsen leven in tuinen op Kruisbes en Aalbes en in bossen ook op Zwarte bes. De literatuur vermeldt ook Sleedoorn en Gewone vogelkers als waardplanten. Het popstadium wordt tussen samengesponnen bladeren op de waardplant doorgebracht. De overwintering gebeurt als ei. De vlinders zijn nachtactief maar laten zich overdag gemakkelijk opmerken terwijl ze bovenop bladeren rusten. De vlinders bevatten hoge concentraties van het giftige cyanoglucoside sarmentosine, wat hen beschermt tegen predatoren.

Verspreiding en trend. De Bonte bessenvlinder was in de twintigste eeuw een wijdverbreide en algemene soort, die in tuinen soms als een pest werd beschouwd. De voorbije decennia kende de soort een sterke achteruitgang, waarbij ze in veel regio's als tuinvlinder verdween. De Bonte bessenvlinder houdt echter stand in de kustduinen en regionaal in Oost-Vlaanderen. Rode Lijst: Bedreigd.

Ideeën voor de toekomst

- Wat met de micro-nachtvinders?

Dankjewel!

natuurpunt

- Aan alle waarnemers
- Aan mijn collega's die analyses uitvoeren & kaartjes maken
- Aan de 7 medeauteurs van de Rode Lijst, en in het bijzonder Dirk Maes (analyses & PPS-soorten)
- Aan de fotografen: Margaux Boeraeve, Stéphane Claerebout, Lieven Decrick, Dries De Vreeze, Ruben Foquet, Dirk Hennebel, Marc Herremans, Maarten Jacobs, Leo Janssen, Wouter Mertens, Regis Nossent, Chris Steeman, Erik Toorman, Bert Van der Krieken, Pieter Vantieghem en Robin Vermylen

Beukentandvlinder